

IV. DŮVODOVÁ ZPRÁVA

1. OBECNÁ ČÁST

a) Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Zákon č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o významné tržní síle“) reguluje zneužívání významné tržní síly v souvislosti s nákupem potravin na území České republiky. Významná tržní síla je definována jako takové postavení odběratele, v jehož důsledku si odběratel může vynutit bez spravedlivého důvodu výhodu vůči dodavatelům v souvislosti s nákupem potravin nebo přijímáním nebo poskytováním služeb s nákupem nebo prodejem potravin souvisejících. Má se za to, že významnou tržní sílu má každý odběratel, jehož obrat za prodej potravin a souvisejících služeb přesáhne 5 mld. Kč za rok. Zákon o významné tržní síle dále stanoví podpůrná kritéria pro vyhodnocení, zda daný odběratel vůči konkrétnímu dodavateli skutečně disponuje významnou tržní silou. Zákon o významné tržní síle zneužití významné tržní síly obecně zakazuje a tento obecný zákaz doplňuje demonstrativním výčtem konkrétních jednání, která jsou zneužitím významné tržní síly. Zákon dále upravuje náležitosti smlouvy mezi dodavatelem a odběratelem s významnou tržní silou.

Dozorem nad dodržováním zákona a ukládáním sankcí je pověřen Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále též jen Úřad“).

Platný právní rámec dále nově tvoří rovněž evropská úprava. Evropská unie přistoupila k vydání směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/633 ze dne 17. dubna 2019, o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v zemědělském a potravinovém řetězci (dále též jen „směrnice 2019/633“ nebo „směrnice“). Cílem směrnice 2019/633 je sblížení právních předpisů členských států týkajících se nekalých obchodních praktik v zemědělském a potravinovém řetězci a vymezení a sjednocení základních nekalých obchodních praktik a způsobu jejich omezení.

Směrnice 2019/633 se vztahuje na kupující, jejichž roční obrat přesahuje 2 mil EUR. Pro určení působnosti směrnice na konkrétní obchodní vztah je rozhodující vedle roční obratu kupujícího rovněž roční obrat dodavatele. Minimálně jeden z účastníků musí být usazen v EU. Vedle dodavatele a kupujícího jsou definovány zemědělské produkty a potravinářské výrobky, dále je definován i veřejný orgán.

Jako základní nekalé obchodní praktiky jsou uvedeny pozdní splatnost, rušení objednávek, jednostranné změny smluvních podmínek, nesouvisející platby, náhrada za zhoršení jakosti dodávky, odmítnutí písemného potvrzení smlouvy, zneužití obchodního tajemství, odvetná opatření za uplatňování zákonných práv, odškodnění za náklady na stížnosti.

Zakázané praktiky, pokud nejsou sjednány ve smlouvě, jsou vratky, platba za akceptaci zboží k nabídce, náklady na slevy, náklady na reklamu, platba za uvedení na trh, úhrada za pracovníky na úpravu obchodních prostor.

Směrnice 2019/633 dále stanovuje povinnost členským státům určit donucovací orgán a vymežit jeho pravomoci. Donucovacím orgánům členských států je dále stanovena povinnost účinné spolupráce a podávání zpráv EK. Dále je zmíněno, že členské státy mohou podporovat dobrovolné využívání alternativního řešení sporů.

Zásadním pro transpozici je poté čl. 9 směrnice 2019/633, který členským státům umožňuje ponechání dosavadních přísnějších pravidel nebo přijetí nových přísnějších pravidel, než která stanoví směrnice.

b) Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Česká republika je jako členský stát Evropské unie povinna transponovat směrnici 2019/633 a dosáhnout žádaného výsledku s možností přihlídnutí ke specifickým národního právního řádu. Pokud Česká republika ve stanovené lhůtě nezajistí Směrnicí daný komunitární standard v oblasti nekalých obchodních praktik, vystaví se riziku, že na ni bude podána žaloba z důvodu neprovedení směrnice 2019/633.

Pokud by Česká republika nepřijala opatření související s transpozicí směrnice 2019/633, hrozí dále:

- nastavení smluvních podmínek mezi dodavateli a odběrateli nebude provedeno v souladu s požadavky směrnice,
- znesnadnění nebo nemožnost působnosti orgánu dozoru vůči nekalým obchodním praktikám firem usazených mimo EU,
- negativní vliv nedostatečné harmonizace může vést k zbytečnému uložení dalších povinností veřejných orgánů v obchodu s potravinami,
- orgán dozoru bude izolován v diskusi o účinnosti opatření proti nekalým obchodním praktikám a nebude se moci účastnit spolupráce s dalšími národními donucovacími orgány,
- ČR se nebude zasílat hodnotící zprávy a účastnit se tvorby zprávy o uplatňování směrnice.

Pokud by nedošlo k upřesnění některých ustanovení zákona o významné tržní síle, zůstanou v právním řádu zachována ustanovení, která byla v praxi shledána jednak jako nedostačující k naplnění opatření proti nekalým obchodním praktikám, a rovněž jako nepřesná a legislativně technicky nedostatečně formulovaná pro nezbytnou přeshraniční spolupráci.

Nadále může docházet k prohlubování působnosti nekalých obchodních praktik vlivem zahraničních účastníků trhu a narušování vnitřního trhu.

Pokud by nedošlo ke sjednocení a spolupráci dozorových národních orgánů, byla by ČR vystavena riziku intenzivnějšího působení nekalých obchodních praktik.

Hlavním cílem předloženého návrhu zákona je s ohledem na výše uvedené transpozice směrnice 2019/633. Změny je třeba provést v oblasti uzavírání dodavatelských smluv a deklarování nekalých obchodních praktik při prodeji zemědělských a potravinářských výrobků.

Směrnice 2019/633 je postavena na principu minimální harmonizace a členskými státy umožňuje, aby přijaly nebo zachovaly přísnější právní úpravu, než která je obsažena ve směrnici 2019/633. Předložený návrh zákona této možnosti využívá a s ohledem na dosavadní zkušenosti s platnou právní úpravou se oproti úpravě ve směrnici 2019/633 odchyluje v těchto oblastech:

- nerozlišení zemědělských produktů a potravinářských výrobků a zemědělských produktů a potravinářských výrobků podléhajících rychlé zkáze,
- neroztřídění odběratelů do 5 velikostních skupin a
- sjednocení splatnosti všech plateb bez ohledu na typ potravin na 30 dnů.

Některé navrhované změny s transpozicí přímo nesouvisejí a jsou odůvodněny dosavadní aplikační praxí. Jedná se zejména o:

- náležitosti smlouvy mezi odběratelem a dodavatelem,
- maximální dobu splatnosti potravin na 30 dnů,

- dobu garantované platnosti kupní ceny,
- úpravu způsobu postoupení pohledávky,
- náhradu sankcí uložených kontrolním orgánem, nebo
- provádění auditů a kontrol na náklady dodavatele.

Dozorovým orgánem zůstane Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.

Hlavní principy navrhované právní úpravy lze popsat takto:

- Zjednodušení konceptu významné tržní síly. Ten bude konstruován jako ekonomická převaha stanovená na základě obrátového kritéria jedné smluvní strany nad druhou smluvní stranou, kdy smluvní strana s vyšším čistým obrátem než druhá smluvní strana má vždy ekonomickou převahu, tzn. významnou tržní sílu.
- Zneužití významné tržní síly se bude moci dopustit odběratel (popř. aliance), jestliže působí v zemědělském a potravinovém řetězci a jeho obrát za poslední účetní období překročí 5 mld. Kč.
- Zneužitím významné tržní síly bude zejména pozdní splatnost, platby za přijetí do prodeje, rušení objednávek, jednostranné změny smluvních podmínek, nesouvisející platby, náhrada za zhoršení jakosti dodávky, odmítnutí písemného potvrzení smlouvy, zneužití obchodního tajemství, odvetná opatření za uplatňování zákonných práv nebo odškodnění za náklady na stížnosti.
- Zakázané praktiky, pokud nebudou sjednány ve smlouvě, budou vratky, platba za akceptaci zboží k nabídce, náklady na slevy, náklady na reklamu, platba za uvedení na trh, úhrada za pracovníky na úpravu obchodních prostor,

Přínosem navrhované právní úpravy je zejména zpřesnění některých ustanovení týkajících se zákazu vybraných nekalých obchodních praktik, které přispěje k jasné aplikaci zákona jak ve vztahu k dodavatelům a odběratelům v zemědělském a potravinovém řetězci, tak i dozorovému orgánu. Dojde k odstranění nepřesných a nejasných ustanovení, včetně výkladových problémů jak v oblasti účastníků na trhu s potravinami, definice nekalých obchodních praktik, tak v oblasti kompetencí dozorového orgánu. V konečném důsledku dojde k nastavení spravedlivějšího rámce na trhu s potravinami v důsledku výrazného omezení nekalých obchodních praktik.

Nastavení nových podmínek zahrnuje všechny odběratele s ročním obrátem nad 5 mld. Kč. Zákaz nekalých obchodních praktik bude doplněn o některá ustanovení podle stávající národní úpravy. Vedle několika konkrétních nekalých praktik bude platit rovněž obecný zákaz zneužití ekonomické převahy. Bude posílena důvěrnost informací ohledně stěžovatele dle jeho požadavků.

Předložený návrh byl zpracován ve spolupráci s Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže a Ministerstvem průmyslu a obchodu. Pokud jde o úpravy týkající se obchodních smluv a některých nekalých obchodních praktik, tyto vzešly z podnětů dozorových orgánů a profesních sdružení, jako jsou například Potravinářská komora ČR, Agrární komora ČR nebo Svaz obchodu a cestovního ruchu.

Navrhovaná právní úprava neřeší personální otázky a z jejího obsahu nelze posuzovat otázky diskriminace a rovného postavení žen a mužů.

c) Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Hlavním cílem návrhu zákona je transpozice Evropského parlamentu a Rady 2019/633 ze dne 17. dubna 2019, o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v zemědělském a potravinovém řetězci. Tohoto cíle nemůže být dosaženo jinak než novelou zákona o významné tržní síle. Změny, které bezprostředně nesouvisejí s transpozicí směrnice 2019/633 jsou nezbytné k zefektivnění zákona o významné tržní síle.

Jako základní nekalé obchodní praktiky odběratele jsou uvedeny pozdní splatnost, platby za přijetí do prodeje, rušení objednávek, jednostranné změny smluvních podmínek, nesouvisející platby, náhrada za zhoršení jakosti dodávky, odmítnutí písemného potvrzení smlouvy, zneužití obchodního tajemství, odvetná opatření za uplatňování zákonných práv, odškodnění za náklady na stížnosti. Zakázané praktiky pokud nejsou sjednány ve smlouvě, jsou vratky, platba za akceptaci zboží k nabídce, náklady na slevy, náklady na reklamu, platba za uvedení na trh, úhrada za pracovníky na úpravu obchodních prostor.

Zákon rovněž reflektuje zákaz prodeje potravin ve dvojí kvalitě a zakazuje dodavatelům v bránění v dovozu potravin na trh v České republice, které nejsou určeny dodavatelem na tento trh.

d) Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaná právní úprava odpovídá ústavnímu pořádku a právnímu řádu České republiky, zejména ústavnímu zákonu č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

e) Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Návrh zákona je v souladu s předpisy Evropské unie.

Navrhovanou právní úpravou je prováděna transpozice Evropského parlamentu a Rady 2019/633 ze dne 17. dubna 2019, o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v zemědělském a potravinovém řetězci.

Návrh není v rozporu s judikaturou soudních orgánů Evropské unie a je v souladu s obecnými zásadami práva Evropské unie (např. zásadou právní jistoty, proporcionality a zákazem diskriminace).

Navrhovaná právní úprava není technickým předpisem ve smyslu směrnice Evropského Parlamentu a Rady 98/34/ES ze dne 22. 6. 1998 o postupu při poskytování informací v oblasti norem a technických předpisů, neboť neurčuje ani nemění technickou specifikaci žádného výrobku.

Na základě těchto skutečností je možné návrh zákona hodnotit jako plně slučitelný s právem Evropské unie.

f) Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Předložený návrh je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána.

g) Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

Navrhované změny budou mít dopad na podnikatelské subjekty, na které doposud zákon o významné tržní síle nedopadal, tj. na odběratele s obratem menším než 5 mld. Kč. Tito podnikatelé budou muset sjednat veškeré smlouvy s dodavateli v písemné podobě. Dopad na skupinu podnikatelů s obratem 5 mld. Kč a výše bude poměrně malý a může spočívat v revizi dodavatelských smluv dle aktuálně mírnějších požadavků ustanovení § 3a zákona, mohou mít dopad na podnikatelské prostředí České republiky v důsledku nutnosti revize dodavatelských smluv pro potraviny.

V případě revize a nastavení nových podmínek pro dodavatelské smlouvy se jedná o desítky tisíc účastníků a řádově miliony smluv. Odhadované náklady na sjednání nových smluv a revizi stávajících smluv lze odhadovat v řádu mil Kč.

Lze předpokládat, že nově se budou na Úřad pro ochranu hospodářské soutěže obracet se svými podněty nejen dodavatelé, kteří vnímají možné zneužití významné tržní síly ze strany obchodních řetězců, ale i dodavatelé působící na dalších trzích v rámci potravinového řetězce. Vyloučit nelze ani mírné navýšení podnětů v souvislosti s novou možností podávat podněty k různým dozorovým orgánům jednotlivých členských států EU.

V neposlední řadě lze reálně očekávat velký nárůst agendy v souvislosti se zavedením nového institutu tzv. „dvojí kvality potravin“ v ustanovení § 4a zákona.

V souvislosti se značným nárůstem agendy významné tržní síly Úřad pro ochranu hospodářské soutěže předpokládá navýšení počtu referentů na Odboru metodiky a kontroly tržní síly 5 služebních míst. Jedná se o navýšení nákladů o cca 2,9 mil Kč ročně.

Návrh zákona nebude mít sociální dopady ani dopady na životní prostředí.

h) Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaná právní úprava nezakládá nové zpracování osobních údajů. Navrhovanou právní úpravou není měněno již existující zpracování osobních údajů.

Navrhovaná právní úprava nepředstavuje zvláštní úpravu žádné povinnosti ani oprávnění subjektu osobních údajů.

i) Zhodnocení korupčních rizik

V rámci přípravy návrhu zákona byla komplexně posouzena míra korupčních rizik v souladu s metodikou zpracovanou Odborem hodnocení dopadů regulace Úřadu vlády České republiky. Ze závěru posouzení vyplývá, že korupční potenciál vyplývající z návrhu nepředstavuje žádné riziko.

Navrhovaná právní úprava neobsahuje ustanovení, která by byla předmětem korupčního rizika.

Předkládaný návrh zákona je svým rozsahem přiměřený množině vztahů, které má upravovat.

j) Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Návrh zákona nemá dopady na bezpečnost nebo obranu České republiky.

Zmíněný návrh nezasahuje do problematiky resortů Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany a ani se na žádný právní předpis související s obranou a bezpečností státu neodvolává.

k) Zhodnocení dopadů regulace podle obecných zásad

Hodnocení dopadů regulace (RIA) nebylo na základě výjimky udělené ministryní spravedlnosti a předsedkyní Legislativní rady vlády provedeno.

2. ZVLÁŠTNÍ ČÁST

K bodu 1

K § 1 odst. 1

Jedná se o transpozici směrnice čl. 1 odst. 1.

V ustanovení § 1 je upravena působnost zákona o významné tržní síle. Novela zákona transponuje směrnici Evropského parlamentu a Rady 2019/633 ze dne 17. dubna 2019, o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v zemědělském a potravinovém řetězci.

V zemědělském a potravinovém řetězci často dochází k výrazné nerovnováze ve vyjednávací síle mezi dodavateli a odběrateli zemědělských produktů a potravinářských výrobků. Tato nerovnováha může vést k nekalým obchodním praktikám. Takovéto praktiky se například mohou výrazně odchylovat od zásad poctivého obchodního styku, být v rozporu s dobrou vírou a poctivým jednáním a být jednostranně vnuceny jedním obchodním partnerem druhému, mohou vytvářet výraznou nerovnováhu mezi právy a povinnostmi jednoho obchodního partnera.

K bodu 2

K § 1 odst. 1 písm. a)

Toto ustanovení je upraveno podle požadavků směrnice. Působnost zákona je nově rozšířena na celý potravinový řetězec, myšleno na všechny články tohoto potravinového řetězce od tzv. prvovýrobců, přes zpracovatele, velkoobchodníky a maloobchodníky, pokud je jedním z partnerů odběratel s obratem nad 5 mld. Kč.

Při zpracování, uvádění na trh, distribuci a maloobchodním prodeji zemědělských produktů a potravinářských výrobků jsou v zemědělském a potravinovém řetězci aktivní různé subjekty. Tento řetězec je nejdůležitějším kanálem, jímž se zemědělské produkty a potravinářské výrobky dostávají ke spotřebiteli. V prostředí výrazně tržněji orientované zemědělské politiky se zvýšil význam ochrany proti nekalým obchodním praktikám. Do oblasti působnosti jsou zahrnuty také některé doplňkové služby související s prodejem zemědělských produktů a potravinářských výrobků.

K bodu 3

K § 1 odst. 1 písm. b) a c)

Písm. b) formálně rozšiřuje předmět úpravy o náležitosti smlouvy mezi dodavatelem a odběratelem s významnou tržní silou. V zákoně tato úprava již je obsažena v § 3a. Směrnice stanovuje písemnou formu, pokud odběratel odmítne písemně potvrdit podmínky smlouvy o dodávkách mezi odběratelem a dodavatelem, týkající se produktů, jež mají být dodány. Zákon požaduje písemnou formu pro všechny subjekty s významnou tržní silou.

Ad c) Členský stát určí jeden nebo více národních orgánů k prosazování zákazů stanovených na vnitrostátní úrovni a informuje Komisi o tomto určení.

K bodu 4

K § 2 písm. a)

Definice dodavatele se rozšiřuje o alianci dodavatelů. Cílem této změny je umožnit správnímu orgánu při posuzování existence významné tržní síly fakt, že dodavatelé vůči odběrateli nemusejí jednat jako samostatné subjekty.

K bodu 5

K § 2 písm. b)

Vymezení odběratele plně zahrnuje definici kupujícího dle směrnice. Může jím být odběratel nakupující potraviny nebo poskytující služby, firmy zajišťující tyto nákupy nebo služby a rovněž nákupní aliance. Novela zohledňuje skutečnost, že uplatňování nekalých obchodních praktik je zakázáno i pro odběratele, kteří jsou usazeni mimo EU, ale mají své provozovny na území některého z členských států EU a svou činností (nákup a prodej zemědělských a potravinářských produktů) tak ovlivňují odběratelsko-dodavatelské vztahy uvnitř EU.

Mezi odběratele se nově řadí i orgán veřejné moci a veřejnoprávní subjekt některého

z členských států EU, který kupuje zemědělské a potravinářské produkty. Ustanovení by se měla vztahovat na obchody bez ohledu na to, zda jsou prováděny mezi podniky nebo mezi podniky a veřejnými orgány, vzhledem k tomu, že pro veřejné orgány by při nákupu zemědělských produktů a potravinářských výrobků měly platit stejné normy.

K bodu 6

K § 2 písm. c)

Jedná se o částečnou transpozici směrnice čl. 2, 2 a čl. 2, 4.

Aliance odběratelů může zahrnovat skupinu takových fyzických a právnických osob, aliance dodavatelů skupinu takových zemědělských výrobců nebo skupinu takových fyzických a právnických osob, jako jsou organizace producentů, organizace dodavatelů a sdružení těchto organizací vytvořené za účelem prodeje nebo přijímání nebo poskytování souvisejících služeb, nezávisle na tom, zda toto uskupení má nebo nemá právní osobnost.

K bodu 7

K § 2 písm. d)

Jedná se o transpozici směrnice čl. 2 odst. 1.

Definice zemědělských produktů a potravinářských výrobků kopíruje nejširší označení dle směrnice. Zemědělskými produkty a potravinářskými výrobky jsou zemědělské suroviny, včetně produktů rybolovu a akvakultury, uvedenými na seznamu v příloze I Smlouvy o fungování Evropské unie, a produkty neuvedenými ve zmíněné příloze, ale zpracovanými k užití jako potraviny. Nařízení č. 178/2002 vyjmenovává jiný okruh potravin než Příloha I Smlouvy o fungování Evropské unie, např. zemědělské produkty určené ke konzumaci. Proto je vhodné při výkladu pojmu potravina aplikovat oba přímo použitelné právní předpisy.

K bodu 8

K § 2 písm. e)

Národní úprava zohledňuje skutečnost, že směrnice dopadá na odběratelsko dodavatelské vztahy v rámci celého potravinového řetězce a všech dotčených trhů. Dochází k rozšíření působnosti zákona oproti stávající právní úpravě, která dopadala pouze na trh s obratem nad 5 mld. Kč obratu.

K bodu 9

Zrušení § 3 odst. 1 až 3

Návrh úpravy vypouští současné § 3 odst. 1 až 3. Současný odstavec 1 byl přesunut z důvodu větší koncepčnosti do nově navrhovaného ustanovení § 4 odst. 1 jakožto obecná skutková podstata. Původní ustanovení § 3 odst. 1 bylo vykládáno jako obecné zákonné znaky skutkové podstaty, které muselo naplňovat každé jednání odběratele s významnou tržní silou, aby mohlo být případné zneužití tržní síly kvalifikováno jako přestupek. Tutéž logiku nyní přebírá ustanovení § 4 odst. 1 navrhované úpravy.

Návrh úpravy dále již nepočítá s odst. 2 současného ustanovení § 3, kde byla uvedena kritéria posuzování tržní síly. Navrhovaná úprava vychází z textu směrnice, který žádné vyhodnocování trhu ani postavení na něm nepředpokládá. Směrnice zakotvuje jakousi danost, kdy při dosažení výše obratu se subjekt automaticky ocitá v postavení, kdy je mu zakázáno uplatňovat nekalé obchodní praktiky vůči slabší smluvní straně.

Dosavadní znění zákona o významné tržní síle a koncept významné tržní síly, včetně kritérií posuzování trhu a vyhodnocování postavení odběratele na něm, vycházel z premisy, že zde existuje tržní selhání, které je nutné regulovat. Směrnice i navrhovaná úprava však s tržním selháním nepochybují. V navrhované úpravě je nyní zakotven předpoklad toho, že subjekt s vyšším obratem má významnou tržní sílu ve vztahu k subjektu s nižším obratem, za předpokladu, že dosáhne obratové hranice minimálně 5 mld. Kč.

Zákonná úprava se nyní posouvá od regulace tržního selhání v podobě oligopsonu na straně poptávky k regulaci všech dotčených trhů (tj. trh prvovýrobců, zpracovatelů až po trh velkoobchodní), na kterých však k žádnému tržnímu selhání docházet nemusí. Z tohoto pohledu jsou jakákoliv další kritéria ke zkoumání trhu a vyhodnocování postavení na něm

nefunkční.

K bodům 10 až 12

K § 3

Pokud jde o hraniční případy, kdy subjekty na straně dodavatelské i odběratelské se výši svých obrátů budou blížit podobné částce, v těchto situacích by měl být aplikován materiální korektiv a v každém individuálním případě by mělo být zjišťováno, zda ke zneužití významné tržní síly dochází či nikoliv.

Zjištění, že příslušný subjekt disponuje dostatečnou vyvažující silou k tomu, aby si byl sám schopen vyjednat smluvní podmínky, či se dobrovolně rozhodl nedodávat své zboží, není důvodem pro regulaci prostřednictvím tohoto zákona. Zde by měly nastoupit samoregulační mechanismy trhu.

Návrh úpravy dále doplňuje pojem „čistý“ obrat s odkazem na zákon o účetnictví a vyhlášku č. 500/2002 Sb., kde je pojem přímo definován. Směrnice pracuje pouze s pojmem obrat, který však není nikde jednoznačně specifikován a v praxi působí nejednoznačnost pojmu značné obtíže a neúměrně zatěžuje příslušné subjekty v důsledku žádostí o informace, ze strany Úřadu.

K bodu 13

K § 3a

Povinnost upravit odběratelsko dodavatelské vztahy prostřednictvím písemné smlouvy je stanovena pouze pro odběratele s významnou tržní silou. Tato povinnost tudíž nedopadá na subjekty s obrátem menším než 5 mld. Kč. Důvodem je nezatěžovat nejmenší podnikatelské subjekty dalšími povinnostmi. Písemná smlouva mezi odběratelem s významnou tržní silou a druhou smluvní stranou musí být sjednána ještě před tím, než dojde k zahájení dodávek zboží nebo poskytování služeb. Tento požadavek obsahuje povinnost mít sjednanou alespoň rámcovou smlouvu. Co se myslí pojmem písemnost, je předmětem četných výkladových stanovisek Úřadu, které zohledňují variabilitu obchodního prostředí a především minimalizaci zásahů do podnikatelského prostředí.

Ve směrnici není stanovena povinnost používat písemné smlouvy, avšak používání písemných smluv v zemědělském a potravinovém řetězci by mohlo napomoci k tomu, aby se zabránilo některým nekalým obchodním praktikám. Z tohoto důvodu a v zájmu ochrany dodavatelů proti těmto nekalým praktikám by proto měli mít dodavatelé nebo jejich sdružení právo požádat o písemné potvrzení podmínek smlouvy o dodávkách, pokud již byly dohodnuty. V případech, kdy kupující odmítne písemně potvrdit podmínky smlouvy o dodávkách, by se takové jednání mělo považovat za nekalou obchodní praxi a mělo by být zakázáno.

K bodu 14

K § 3a písm. a)

Návrh zákona jde nad rámec směrnice a požaduje uzavření písemné smlouvy mezi odběratelem s významnou tržní silou a jeho dodavatelem vždy. V návrhu zákona se již nepracuje s limitem 3%, do kterého měla být započítávána veškerá peněžitá plnění dodavatele za období 12 měsíců. Tento limit byl značně problematický a ani výkladovými stanovisky Úřadu se nepodařilo postavit na jisto, jaká konkrétní plnění do tohoto limitu náležejí. Dle zjištění Úřadu byl navíc tento limit v praxi běžně překračován či různě obcházen.

Vedlejším důsledkem zavedení tohoto limitu v novele zák. č. 50/2016 Sb., bylo započítání dřívějších bonusů přímo do tzv. netto cen a zvýšení tlaku na vyjednávání o cenách.

Návrh nyní počítá s tím, že ve smlouvě o prodeji a nákupu potravin a službách s tím souvisejících bude kromě řádně sjednané ceny, slev z kupní ceny a doby splatnosti jasné dané, jaké další platby a s jakým protiplněním jsou od dodavatele požadovány.

K bodu 15

K § 3a písm. c)

Návrh uvádí základní obecné podmínky pro prodej potravin formou mimořádné prodejní akce. Četnost a doba trvání dosavadních promočních akcí stírá rozdíl mezi prodejem v akci a běžným prodejem. V některých sektorech trhu se prodá v akci více než 50 % potravin a spotřebitel ztrácí povědomí o nákladové ceně výrobku.

K bodu 16

K § 3a písm. d)

Návrh zakotvuje další možnost smluvních stran sjednat si způsob výpočtu a úpravy kupní ceny pro případ, že tříměsíční doba garance platnosti kupní ceny je s ohledem na povahu dodávaných potravin příliš krátká. Kupní cena musí být určena alespoň způsobem výpočtu, takováto garance může být poskytnuta i na dobu delší než 3 měsíce.

K bodu 17

K § 3a písm. e)

Stávající stanovení bylo přesunuto do katalogu obchodních praktik naplňujících znaky zneužití významné tržní síly (§ 4 odst. 2 písm. s)).

Nové znění si klade za cíl posílit postavení slabší strany smluvního vztahu, která tak bude mít kdykoliv možnost iniciovat jednání o změně smlouvy.

K bodu 18

K § 3a odst. 2

Jedná se o transpozici č. 3 směrnice.

V doplněném odstavci 2 jsou uvedeny možnosti prodloužení doby splatnosti ve specifických případech. Jedná se o dodávky:

- v rámci školního projektu podle článku 23 nařízení (EU) č. 1308/2013,
- provedené veřejnými subjekty poskytujícími zdravotní péči ve smyslu čl. 4 odst. 4 písm. b) směrnice 2011/7/EU;
- na základě smluv o dodávkách mezi dodavateli hroznů nebo částečně zkvašeného hroznového moštu pro výrobu vína a jejich přímými kupujícími

pokud jsou konkrétní platební podmínky týkající se prodeje obsaženy ve standardních smlouvách, jež byly členským státem učiněny závaznými podle článku 164 nařízení (EU) č. 1308/2013 před 1. lednem 2019, je-li platnost tohoto rozšíření působnosti standardních smluv členskými státy obnovena od uvedeného dne bez jakýchkoli výraznějších změn platebních podmínek v neprospěch dodavatelů hroznů nebo částečně zkvašeného hroznového moštu, a

pokud jsou smlouvy mezi dodavateli hroznů nebo částečně zkvašeného hroznového moštu pro výrobu vína a jejich přímými kupujícími víceleté nebo se stanou víceletými.

K bodu 19

K § 4 odst. 1

Jedná se o transpozici směrnice čl. 3

Směrnice se vztahuje na obchodní jednání větších subjektů vůči subjektům, které mají menší vyjednávací sílu. Hranice by měla zabránit tomu, aby byla ochrana poskytována subjektům, které nejsou zranitelné nebo které jsou mnohem méně zranitelné než jejich menší partneři nebo konkurenti. Směrnice stanoví kategorie subjektů stanovené na základě obratu, podle nichž je ochrana udělována. Katalog obchodních praktik naplňující znaky zneužití významné tržní síly vztahující se na odběratele s významnou tržní silou. Ustanovení nově upravuje tzv. obecnou skutkovou podstatu a příkladný výčet konkrétních nejčastějších skutkových podstat zneužití významné tržní síly.

Návrh počítá s obecnou skutkovou podstatou, pod kterou lze podřadit jakékoliv jednání odběratele s významnou tržní silou, při kterém si bez spravedlivého důvodu vůči dodavateli vynutí výhodu. Jelikož k nekalým obchodním praktikám může docházet v kterékoli fázi prodeje zemědělského produktu nebo potravinářského výrobku, před prodejem, během něj i po něm, mělo by být zajištěno, aby se zákaz vztahoval na všechny takové praktiky.

K bodu 20

K § 4 odst. 2

Demonstrativní výčet možných způsobů zneužití významné tržní síly, zahrnuje nejčastější nekalé obchodní praktiky je doplněn o praktiky uvedené ve směrnici.

Písm. b) je požadavek směrnice v čl. 3 bod 1 písm. c). Při rozhodování o tom, zda je konkrétní obchodní praktika považována za nekalou, je důležité snížit riziko omezení používání spravedlivých a užitek přinášejících dohod sjednaných mezi stranami. Je proto vhodné rozlišovat mezi praktikami, jež jsou jasně a jednoznačně stanoveny ve smlouvách o dodávkách mezi stranami nebo v následných dohodách mezi stranami, a praktikami, k nimž dochází po zahájení obchodu, aniž by byly předem sjednány, aby tak byly zakázány pouze jednostranné a retroaktivní změny těchto jasných a jednoznačných ustanovení smluv o dodávkách. Některé obchodní praktiky jsou nicméně považovány za nekalé ze své podstaty a neměly by být předmětem smluvní svobody stran.

K bodu 21

K § 4 odst. 2 písm. d)

Návrh zamezuje uplatňování jakékoliv platby, kdy není zjevná souvislost s předmětem plnění nebo tato souvislost není uvedena ve smlouvě. Současně zakazuje dodatečné uvedení a zdůvodnění ve smlouvě.

K bodu 22

K § 4 odst. 2 písm. e)

Ustanovení zakazuje uplatňování cenových podmínek, které mohou znamenat rozdílnou konečnou výši kupní ceny. Tento bod znamená narovnání kupní ceny a současně brání daňovým únikům.

K bodu 23

Zrušení § 4 odst. písm. g)

Ustanovení se zrušuje z důvodu duplicity k § 3a odst. 1 písm. a).

K bodu 24

K § 4, odst. 2, písm. h)

Jedná se o národní požadavek. Směrnice neharmonizuje pravidla týkající se důkazního břemene, jež mají být uplatňována v řízení vnitrostátními donucovacími orgány, a neharmonizuje ani definici smluv o dodávkách. Příslušná pravidla týkající se důkazního břemene a definice smluv o dodávkách jsou proto stanoveny vnitrostátním právem členských států.

K bodu 25

K § 4 odst. 2 písm. i)

Dovětek bez spravedlivého důvodu je nadbytečný s ohledem na nové znění odstavce 1, kde je podmínka spravedlivého důvodu již obsažena.

K bodu 26

K § 4, odst. 2, písm. j)

Jedná se o národní úpravu. Odběratel často požaduje od dodavatele provedení auditu nebo kontrolních šetření, při kterých je odběratelem specifikován rozsah a realizátor. Nejsou

přítom uznávány audity předložené dodavatelem a veškeré náklady hradí dodavatel. Nově je důraz kladen na důvody oprávněnosti takového požadavku.

K bodu 27

K § 4 odst. 2 písm. l) až t)

§ 4 odst. 2 písm. l) - jedná se o transpozici směrnice čl. 3 bod. 1 písm. e).

Ustanovení zakazuje odběrateli žádat po dodavateli, aby zaplatil za zhoršení jakosti, ztrátu či zhoršení jakosti i ztrátu zemědělských produktů a potravinářských výrobků, k nimž dojde v prostorách kupujícího nebo poté, co na kupujícího přešlo vlastnictví, a jež nebyly způsobeny nedbalostí ani pochybením dodavatele.

§ 4 odst. 2 písm. m) - jedná se o transpozici směrnice čl. 3 bod 1 písm. g).

Je zakázáno, aby odběratel neoprávněně získal, využil nebo zpřístupnil obchodní tajemství dodavatele ve smyslu směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/943.

§ 4 odst. 2 písm. n) - jedná se o transpozici směrnice čl. 3 bod 1 písm. h).

Pro odběratele zakázanou praktikou je, pokud hrozí dodavateli odvetnými obchodními opatřeními nebo je provádí v případě, že dodavatel uplatňuje svá smluvní či zákonná práva, a to i podáním stížnosti u donucovacích orgánů nebo spoluprací s donucovacími orgány během šetření.

§ 4 odst. 2 písm. o) - jedná se o transpozici směrnice čl. 3 bod 2 písm. b).

Dodavatelé a odběratele zemědělských produktů a potravinářských výrobků by měli být schopni svobodně sjednávat podmínky prodeje, plateb za služby, jež kupující poskytne dodavateli, jako je zařazení produktů do nabídky, uvádění na trh a propagace. Pokud však kupující dodavateli účtuje platby, které nesouvisejí s konkrétním prodejem, měla by být tato praktika považována za nekalou a měla by být podle této směrnice zakázána

§ 4 odst. 2 písm. p) - jedná se o národní úpravu odrážející praxi obchodních řetězců spočívající ve sjednání mimořádné prodejní akce, přičemž však podmínky této akce nejsou předem dostatečně sjednány. O termínu konání promoční akce je dodavatel informován s nedostatečným předstihem tak, že nemůže splnit objednávku odběratele a následně je sankcionován. Případně není ze strany odběratele poskytnut odhad potravin, které mají být v rámci promoční akce prodány a dodavateli tak není známo množství zboží, které má dodat.

§ 4 odst. 2 písm. q) – jedná se o národní úpravu, která brání přenášení nákladů na reklamu na dodavatele, aniž to bylo jednoznačně sjednáno. Specifikován je rozsah propagace, její četnost a zejména konkretizace produktu.

§ 4 odst. 2 písm. r) - jedná se o transpozici směrnice čl. 3 bod 2 písm. f).

Zakazuje se praktika, kdy odběratel účtuje dodavateli platbu za pracovníky zajišťující úpravu prostor využívaných pro prodej zemědělských produktů a potravinářských výrobků dodavatele. Jedná se o úpravu zakazující, aby na dodavatele nebylo přenášeno podnikatelské riziko, které má nést odběratel.

§ 4 odst. 2 písm. s) - jedná se o národní úpravu, přenesení ustanovení z § 3a jako náležitosti smlouvy do § 4 jakožto nekalé obchodní praktiky. Zabraňuje odběrateli omezovat nebo přikazovat dodavateli způsob nakládání s pohledávkami.

§ 4 odst. 2 písm. t)

Sjednávání množstevních slev bez dalších omezení a přesného určení vede k deformované konečné ceně výrobku. Praktika může vést ke kapacitním limitům dodavatele a v případě záměrně podhodnoceného objemu k výsledné ceně pod výrobními náklady.

K bodu 28

K § 4a

Jedná se o národní úpravu nad rámec směrnice.

V návrhu úpravy je zakotven tzv. zákaz dvojí kvality potravin. Je zakázáno bránit odběrateli dodání na trh České republiky u potravin, které jsou určeny k prodeji v jiném členském státu Evropské unie. Zavedením této právní formulace dojde k umožnění nákupu a dodání potravin, které jsou určeny pro jiné trhy v EU. Jedná se o odstranění dvojí kvality produktu tzv. teritorialitu. V praxi jsou časté případy, kdy odběrateli není umožněno nakoupit produkt, který je určen pro jiný trh v rámci EU. Jedná se z pravidla o produkty s kvalitnějším složením prodávané v obdobném balení. Typickým příkladem jsou např. produkty s odlišným množstvím kakaa, či vyšší poměr masa apod. Většinou jsou tyto kvalitnější výrobky nabízeny na západních trzích. Dodavatel toto odůvodní např. tím, že lidé v dané zemi jsou zvyklí na jinou chuť těchto potravin.

K bodu 29

K § 6a

Textové upřesnění, opatření k nápravě bude možné uložit i v případě porušení § 4a.

K bodu 30

K § 7 odst. 2

Technická oprava odkazu na právní předpis, který se v řízeních dle tohoto zákona nepoužije.

K bodu 31

K § 8 odst. 1

Textové doplnění o nový přestupek spočívající v tom, že odběratel sice sjedná povinnou náležitost smlouvy ve smyslu ustanovení § 3a odst. 1, ale tato náležitost je v rozporu např. s některým z limitů § 3a odst. 1. V minulosti se typicky jednalo o překročení limitu 3% stanoveného pro peněžitá plnění. Dle některých výkladů bylo dovozováno, že ujednání, které překračuje příslušný limit § 3a Úřad není oprávněn šetřit jako přestupek dle § 8 odst. 1 písm. d).

K bodu 32

K § 8 odst. 2

Doplnění skutkové podstaty přestupku za porušení nové povinnosti podle § 4a.

K bodu 33

K § 8 odst. 4

Textové upřesnění zohledňující úpravy odst. 2.

K bodu 34

K § 8 odst. 5

Rozšíření národní úpravy pro dodavatele a zakotvení nového přestupku v § 8 odst. 2, se v odst. 5 odráží v povinnosti uložit za spáchaný přestupek pokutu. Odst. 5 pamatuje na výpočet pokuty ve zvláštních případech, kdy se jedná o ovládané subjekty.

K bodu 35

K § 8 odst. 5 písm. b) a § 8 odst. 7

Legislativně technická změna s ohledem na změnu pojmu obsaženém v § 2 písm. c).

K bodu 36

K § 8 odst. 7

Rozšíření národní úpravy umožňuje využít institut narovnání, tzn. snížení pokuty o 20 % za předpokladu, že budou splněny zákonné podmínky, pro tento postup, i na dodavatele.

K bodu 37

K § 9 odst. 4

Textová úprava institutu utajení identity. Utajení identity představuje velmi silný procesní nástroj. S ohledem na zásadu spravedlivého procesu a ochranu práv účastníka řízení se na Úřadu vyvinuly procesní postupy, jak tento institut aplikovat v praxi. Návrh úpravy o doplnění nutnosti zdůvodnit žádost o utajení identity zohledňuje snahu o zachování rovnosti zbraní a vyváženosti procesních práv na straně účastníka řízení a dozorového orgánu, ale i ochranu práv subjektů, které poskytují v rámci šetření nekalých obchodních praktik důvěrné informace a napomáhají tak k odhalení nezákonného jednání.

K bodu 38**K § 9a odst. 1**

Textová úprava stanovuje možné promlčecí doby a zohledňuje nově přestupky subjektů s významnou tržní silou.

K bodu 39**K § 9a odst. 2**

Textová úprava nově stanovuje promlčecí dobu u přestupků odběratelů.

K čl. II

Cílem přechodného ustanovení je zajistit hladký přechod na novou právní úpravu.

Smluvním stranám se poskytuje dostatečný časový prostor pro přizpůsobení smluv nové právní úpravě.

K ČÁSTI DRUHÉ

Doba nabytí účinnosti je stanovena s ohledem na potřebnou dostatečnou délku legisvakanční lhůty.